

Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014: Verbreiding en structurele samenwerking

Kennispraktijk

voor sport, onderwijs & gezondheid

mulier instituut

sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014: verbreding en structurele samenwerking

Verdiepingsonderzoek naar processen en ervaren opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches op lokaal niveau

Mogelijk gemaakt door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Ine Pulles*
Marja Leijenhorst**
Niels Reijgersberg*
Jarno Hilhorst**
Caroline van Lindert*

*Mulier Instituut / **Kennispraktijk

Met dank aan de betrokken buurtsportcoaches en maatschappelijke organisaties en gemeenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Samenvatting

Achtergrond en doel

Sinds 2008 kunnen gemeenten met cofinanciering van het rijk combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches aanstellen om hun lokale sport- en beweegbeleid een impuls te geven. Tot 2012 hadden de combinatiefunctionarissen, zoals ze toen werden genoemd, vooral het doel de sectoren onderwijs, sport en/of cultuur te verbinden. Begin 2012 besloot de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) het aantal combinatiefunctionarissen uit te breiden met buurtsportcoaches. Die kregen als specifieke opdracht mee om verbindingen te maken tussen sport- en beweegaanbieders en organisaties uit andere sectoren zoals zorg, welzijn, kinderopvang en onderwijs, en daarnaast een passend sport- en beweegaanbod in de buurt te organiseren. Buurtsportcoaches worden zodoende breder ingezet dan combinatiefunctionarissen; zij stimuleren ook dat meer mensen in de buurt sporten en bewegen. Dit project draagt de naam 'Brede impuls combinatiefuncties' en is onderdeel van het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) van het ministerie van VWS.

Het voorliggende verdiepingsonderzoek beoogt zicht te krijgen op de ervaringen van buurtsportcoaches en samenwerkingspartners met opbrengsten op lokaal niveau. Daarvoor hebben we voor het vierde jaar op rij onderzoek uitgevoerd in achttien gemeenten. Het onderzoek bestaat uit een online vragenlijst onder buurtsportcoaches (n=298) en betrokken organisaties (n=358). Daarnaast zijn 35 verdiepende groeps gesprekken en tien telefonische interviews gehouden met buurtsportcoaches en organisaties die bij hun inzet betrokken zijn. De belangrijkste vragen bij dit onderzoek zijn:

1. Voor welke taken worden buurtsportcoaches op lokaal niveau ingezet?
2. Welke beoogde en onvoorziene opbrengsten heeft die inzet volgens buurtsportcoaches en direct betrokkenen?
3. Welke lokale succes- en faalfactoren kunnen worden onderscheiden bij de inzet van buurtsportcoaches?
4. Hoe kunnen we de opbrengsten waarderen in het licht van de doelstellingen van het landelijke en lokale beleid?

1. Taken van buurtsportcoaches op lokaal niveau

Achtergrondkenmerken buurtsportcoaches

- Driekwart van de professionals in de achttien gemeenten noemt zichzelf nog combinatiefunctionaris ('oude stijl') en een kwart noemt zichzelf buurtsportcoach ('nieuwe stijl'). Er is een lichte verschuiving ten gunste van de rol van buurtsportcoach (was 11% in 2013).
- Het merendeel van de buurtsportcoaches heeft een hoger opleidingsniveau (hbo of hoger, 74%) en geeft aan op zijn of haar niveau te werken (69%). De gemiddelde leeftijd van buurtsportcoaches uit de achttien gemeenten is 35 jaar, er zijn iets meer mannen dan vrouwen. Gemiddeld werken ze zo'n drie jaar in de functie van buurtsportcoach en hebben ze een aanstelling van gemiddeld 23 uur per week. 36 procent van de buurtsportcoaches heeft interesse in een vervolgopleiding of scholing. De achtergrondkenmerken van buurtsportcoaches wat betreft opleidingsniveau, leeftijd en geslacht komen overeen met de meting in 2013.

Inzet van buurtsportcoaches naar sectoren en doelgroepen

Gemeenten beginnen de transitie te maken naar een bredere inzet van de buurtsportcoach. Dit is onder meer terug te zien in het grotere aantal sectoren en de bijbehorende doelgroepen waarvoor buurtsportcoaches zich inzetten in vergelijking met eerdere metingen.

- We zien dat sport en onderwijs nog steeds veruit de belangrijkste sectoren zijn waarin de buurtsportcoach werkzaam is (86% resp. 85%). Een klein deel (12%) van de ondervraagde buurtsportcoaches is werkzaam in de sector kunst en cultuur.
- In vergelijking met de vorige meting lijkt het aandeel buurtsportcoaches dat werkzaam is in de 'nieuwe' sectoren, enigszins hoger uit te vallen. De inzet naar deze nieuwe sectoren is als volgt: buurt 28%, welzijn 19%, jeugd(zorg) 13%, zorg 12%, kinderopvang 12%, ouderen(zorg) 7% en is een direct gevolg van de uitbreiding van de regeling in 2012.
- Buurtsportcoaches combineren gemiddeld bijna drie sectoren in hun werk. Sport en onderwijs is nog steeds de meest voorkomende combinatie (42%). De combinatie sport en buurt staat op de tweede plaats (16%). Ook hierin is de verbrede inzet van buurtsportcoaches te herkennen.

De doelgroepen die buurtsportcoaches bedienen, hangen voor een groot deel samen met de sectoren waarin ze werkzaam zijn.

- Het merendeel van de buurtsportcoaches (82%) richt zich op de doelgroep 4- tot 12-jarigen, een doelgroep die via het basisonderwijs bereikbaar is en zowel door combinatiefunctionarissen 'oude stijl' als buurtsportcoaches 'nieuwe stijl' wordt bediend. De helft van alle buurtsportcoaches richt zich daarnaast op de doelgroep 12- tot 18-jarigen (48%), een doelgroep die ook aan bod komt in de combinatie sport - onderwijs en/of cultuur.
- We zien ook dat andere doelgroepen aandacht krijgen van de buurtsportcoach. Deze passen meer bij het werkterrein van de buurtsportcoach 'nieuwe stijl', zoals mensen uit een aandachtswijk (30%), mensen met overgewicht (25%), buurt/wijkbewoners (24%) of jeugd in arme gezinnen (22%). Doelgroepen zoals mensen met een handicap (14%), inactieven (17%) en 65plussers (11%) krijgen wel aandacht, maar minder dan de eerstgenoemde doelgroepen. Vergelijking met de vorige meting is niet mogelijk, omdat dit nieuwe ontwikkelingen zijn en deze vraag daarom niet eerder was gesteld.

Doelstellingen met de inzet van buurtsportcoaches

Buurtsportcoaches herkennen zich goed in de landelijke doelstellingen van de regeling. Veelal zijn dit ook doelen die de gemeente zelf nastreeft met de lokale inzet van buurtsportcoaches. In de keuze van doelstellingen zien we ook de verschillende typen buurtsportcoaches terugkomen.

- De belangrijkste doelstelling is dat meer mensen lid worden van een sportvereniging (80%). Bijna driekwart (72%) stimuleert een dagelijks sportaanbod op en rond school. Stimuleren dat meer mensen in de buurt sporten en bewegen staat nipt op de derde plaats (71%). Pal daarachter komt het versterken van verenigingen (69%) en het leggen van verbindingen (67%) tussen organisaties.
- Jeugd vertrouwd laten raken met één of meer kunst- en cultuurvormen (86%) en stimuleren dat jongeren actief kunst beoefenen (84%) zijn verreweg de voornaamste doelstellingen van cultuurcoaches.
- Stimuleren dat meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt (86%) en verbindingen leggen tussen verschillende sectoren (74%) zijn voor buurtsportcoaches in de overige sectoren als zorg, welzijn en bedrijfsleven juist zwaarwegende doelen.

In de voorliggende meting is het aantal antwoordcategorieën uitgebreid met de meer algemene doelen van het SBB-programma (meer leden, meer sporten en bewegen, leggen van verbindingen). Vergeleken met de meting in 2013 zijn er ten aanzien van de 'oude' doelstellingen geen grote verschuivingen.

Betrokken organisaties zijn zich goed bewust van de doelstellingen die landelijk met de regeling worden nagestreefd. Net als de buurtsportcoaches richten ook de betrokken organisaties zich het meest op landelijke doelstellingen die specifiek voor hun sector van belang zijn.

- Sportorganisaties zetten, zoals ook al in de vorige meting duidelijk naar voren kwam, in de eerste plaats in op versterking van hun vereniging en in de tweede plaats op meer leden (vorige meting niet gevraagd).
- Onderwijsorganisaties vinden het stimuleren van sport en bewegen juist de allerbelangrijkste reden van de inzet van buurtsportcoaches (vorige meting niet gevraagd). Stimuleren van dagelijks sportaanbod vonden scholen in de vorige meting belangrijker, maar toen was het aantal antwoordmogelijkheden kleiner.
- Voor organisaties uit de overige sectoren (welzijn o.a.) is het leggen van verbindingen de allerbelangrijkste doelstelling. Ook culturele organisaties vinden dit samen met het vertrouwd maken van jeugd met cultuur de belangrijkste doelstelling. Vergelijking met de vorige meting is niet mogelijk.

Werkzaamheden van buurtsportcoaches

Een belangrijke constatering, en niet meer dan logisch, is dat de doelstellingen die buurtsportcoaches nastreven, de sectoren waarin zij werkzaam zijn, de doelgroepen waarop zij zich richten en de activiteiten die zij daarvoor ontplooiën, sterk met elkaar samenhangen.

- Het coördineren, verbinden, organiseren en uitvoeren staan per sector (sport, onderwijs, cultuur en overig) wisselend in de top 4 van meest genoemde werkzaamheden. Hierin zijn geen grote verschuivingen waarneembaar ten opzichte van de vorige meting.
- Het enthousiasmeren van doelgroepen tot deelname aan activiteiten krijgt in alle sectoren veel aandacht. Het inventariseren van behoeften en signaleren van problemen speelt met name voor buurtsportcoaches in de overige sectoren als welzijn en zorg.
- Buurtsportcoaches zijn het intensiefst betrokken bij sportactiviteiten na schooltijd op school (67%, wekelijks of dagelijks). Dit is iets hoger dan ten tijde van de vorige meting.
- Cultuurcoaches zijn het meest betrokken bij activiteiten voor leerlingen die niet op school plaatsvinden (59%, enkele keren per jaar). Een derde van de cultuurcoaches is wekelijks betrokken bij naschoolse activiteiten op school.
- Ongeveer de helft van de buurtsportcoaches is betrokken bij bewegingsonderwijs. Een kwart geeft zelfstandig gymlessen en is tevens vakleerkracht van een school (was 14% in 2013), 14 procent geeft zelfstandig gymlessen, maar is geen vakleerkracht (gelijk aan 2013) en één op de tien leerkrachten ondersteunt met het geven van bewegingsonderwijs (was 17% in 2013).

De inzet van buurtsportcoaches kan op lokaal niveau een kwaliteitsimpuls voor bewegingsonderwijs betekenen. Een schoolgerichte aanpak is ook van belang voor effectieve sportstimulering bij schooljeugd. Echter, het geven van bewegingsonderwijs draagt niet direct bij aan landelijke doelstellingen die met de inzet van buurtsportcoaches worden beoogd.

2. Ervaren opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches

Bereik van doelgroepen

De buurtsportcoaches en hun partners zijn tevreden over de mate waarin zij hun doelgroepen weten te bereiken. Het valt op dat buurtsportcoaches zich relatief minder vaak richten op doelgroepen waarop veel sport- en beweegwinst mogelijk is, zoals mensen met een handicap, inactieven en 65plussers. Ook de verbinding met organisaties die zich sterk maken voor doelstellingen die een gezonde leefstijl beogen, wordt nog niet vaak gemaakt.

- Buurtsportcoaches (80%) en betrokken organisaties (>69%) zijn in het algemeen behoorlijk tevreden over het bereik van de beoogde doelgroepen. Daarin is ten opzichte van voorgaande metingen niet veel veranderd.

- Het bereiken van nieuwe doelgroepen wordt door buurtsportcoaches als lastig ervaren. Deze doelgroepen kunnen via nieuwe netwerken worden bereikt. Dit kost tijd en vergt aandacht.

Aanbod en deelname aan sport en beweegactiviteiten

In het algemeen zijn de buurtsportcoaches en hun partners, net als in voorgaande jaren, positief over de resultaten die buurtsportcoaches opleveren. Die resultaten worden momenteel vooral bereikt bij de basisschooljeugd, waarop zij zich meestal nog richten.

- Buurtsportcoaches hebben een positief effect op het stimuleren van sportaanbod voor leerlingen op en rond scholen en op de sportvereniging. Het aanbod van dit soort activiteiten is in de ogen van ruim de helft tot twee derde van de scholen toegenomen (min of meer gelijk aan 2013). Minimaal 70 procent van de sportorganisaties is van mening dat dit aanbod is toegenomen met de komst van de buurtsportcoach (lijkt iets hoger dan in 2013).
- Minimaal de helft van culturele organisaties en 72 procent van de overige organisaties (welzijn e.a.) geven ook aan dat door de komst van de buurtsportcoach het aanbod aan sport- en beweegactiviteiten voor hun doelgroepen is toegenomen.
- Zowel buurtsportcoaches zelf als de sportorganisaties zijn van mening dat het ledental bij sportverenigingen is toegenomen door hun komst. Vooral het aantal jeugdleden (60%) en allochtone leden (43%) zou zijn toegenomen door de komst van de buurtsportcoach volgens sportverenigingen. Buurtsportcoaches schatten dit wat rooskleuriger in dan sportverenigingen. Het lijkt erop dat buurtsportcoaches en in iets mindere mate sportorganisaties nog iets meer geloven in de ledenwinst dan ten tijde van de vorige meting.
- Betrokken organisaties zijn overwegend positief over de bijdrage van buurtsportcoaches aan de kwaliteit van het aanbod. Ongeveer drie op de vijf organisaties uit de verschillende sectoren zegt dat de kwaliteit van het aanbod door de komst van buurtsportcoach is toegenomen. Hierin is niets veranderd vergeleken met de vorige meting.

3. Succes- en faalfactoren bij de inzet van buurtsportcoaches

Samenwerking tussen organisaties en de rol van de buurtsportcoach

Het leggen van verbindingen tussen verschillende sectoren is bij de inzet van buurtsportcoaches niet alleen middel tot een doel, maar ook een doel op zichzelf. De buurtsportcoaches hebben een iets positiever beeld van de samenwerking tussen organisaties bij het organiseren van activiteiten dan de betrokken organisaties zelf.

- Betrokken organisaties uit de verschillende sectoren (sport, onderwijs, cultuur en overig) blijken redelijk veel samen te werken met bekende partijen als de gemeente, (andere) scholen en (andere) sportorganisaties en in iets mindere mate met organisaties uit de ‘nieuwe’ sectoren (welzijn e.a.).
- Buurtsportcoaches spelen volgens de betrokken sportorganisaties (64%) en organisaties in overige sectoren (78%) in meer of mindere mate een rol bij deze samenwerkingsverbanden. Het aandeel van de betrokkenheid van buurtsportcoaches bij de totstandkoming van samenwerkingsverbanden ligt voor onderwijsorganisaties lager (43%).
- De samenwerkingsverbanden die als gevolg van de inzet van buurtsportcoaches ontstaan tussen verschillende organisaties, leiden volgens buurtsportcoaches en betrokken organisaties dikwijls tot het organiseren van gezamenlijke incidentele (71% resp. 55%) en/of jaarlijks terugkerende activiteiten (63% resp. 49%), en in iets mindere mate ook tot gezamenlijke structurele activiteiten (58% resp. 43%; maandelijks of wekelijks terugkerend).
- Samenwerking in de vorm van een projectgroep, een samenwerkingsovereenkomst of een gezamenlijk plan komt bij ongeveer een derde van de organisaties voor. Andere

samenwerkingsvormen, zoals een ketenaanpak, een gezamenlijke administratie of gedeeld werkgeverschap komen minder vaak voor.

De rol van buurtsportcoaches in deze processen kan variëren van verbinder tot organisator, en/of uitvoerder. Dit verschilt per gemeente en hangt samen met de taakstelling die buurtsportcoaches in sommige lokale situaties meekrijgen. Het succes van buurtsportcoaches als verbinder tussen organisaties hangt samen met de beschikbaarheid van vrijwilligers, docenten of andere sportprofessionals die uitvoering kunnen geven aan gezamenlijke ambities. Het streven zou dan ook moeten zijn dat de buurtsportcoach zichzelf overbodig maakt bij het verbinden van partijen en na verloop van tijd zijn of haar aandacht naar nieuwe organisaties kan verleggen.

Randvoorwaarden voor succes

- Communicatieve vaardigheden zijn volgens buurtsportcoaches en de betrokken organisaties cruciaal voor het succesvol functioneren van een buurtsportcoach. Het betreft hier communicatie met de doelgroep en betrokken partijen. Gelukkig doen de buurtsportcoaches het in de ogen van de betrokken organisaties in dat opzicht ook goed. Zij krijgen hiervoor het rapportcijfer 7,5. Ook in de vorige meting was dit de belangrijkste succesfactor.
- Betrokken organisaties vinden vervolgens voldoende opleiding en competenties van de buurtsportcoaches een belangrijke randvoorwaarde voor succes. Hiervoor geven betrokken organisaties het hoogste rapportcijfer, een 8,2. Het succes van de inzet van buurtsportcoaches wordt hiermee in sterke mate gekoppeld aan 'de persoon zelf' en zijn of haar opleiding, achtergrond, communicatieve vaardigheden, doorzettingsvermogen, et cetera. Deze succesfactor vonden betrokken organisaties vorig jaar ook belangrijk.
- Belangrijke constatering is dat zowel buurtsportcoaches als organisaties diverse randvoorwaarden voor succes noemen, waarbij er geen echte uitschieters naar boven zijn. Ook worden er geen onvoldoendes gegeven, hooguit een enkele keer een matig.

4. Opbrengsten in het licht van doelstellingen van het landelijke en lokale beleid?

Professionalisering beroepsgroep

In 2014 hebben 378 gemeenten zich voorgenomen om 2851 FTE aan buurtsportcoaches te realiseren. Het uiteindelijke doel is 2900 FTE buurtsportcoaches in 2016. Dit betekent dat in 2016 een veelvoud aan buurtsportcoaches in wijken en buurten aan de slag is (naar schatting tussen 4.500 en 5.000 personen). In een paar jaar tijd is er zo een heel nieuwe beroepsgroep ontstaan die een duidelijke bijdrage lijkt te leveren aan de professionalisering van de sportsector in termen van aanbod en kwaliteit.

Er is ook sprake van een duidelijke professionalisering van de inzet van buurtsportcoaches zelf. Zij blijken inmiddels goed te weten voor welke doelen en taken zij namens hun gemeente of werkgever worden ingezet. Het merendeel van hen is daarmee ook tevreden. Het werk is afwisselend en dynamisch. Buurtsportcoaches moeten kunnen schakelen tussen diverse rollen (coördineren, verbinden, organiseren en uitvoeren). Het is waarschijnlijk niet voor niets dat het merendeel hbo of academisch opgeleid is en het werk naar eigen zeggen ook niet onderdoet voor het niveau van de genoten opleiding.

VWS heeft met de uitvoeringpartners NISB, VSG en NOC*NSF een uitgebreid ondersteuningsprogramma ontwikkeld om buurtsportcoaches te ondersteunen bij hun competentieontwikkeling. Deze voorgenomen kwaliteitsverbetering van de functie van buurtsportcoach zal het niveau van het lokale sport- en beweegaanbod, en de verbindingen tussen organisaties een verdere impuls moeten geven.

Op weg naar verbreding en structurele samenwerking

Gemeenten zijn op weg om de inzet van buurtsportcoaches te verbreden. Dat is onder meer te zien in een grotere diversiteit aan betrokken sectoren, bijbehorende doelgroepen en doelstellingen. Een echt grote verschuiving van de oorspronkelijke sectoren (sport en onderwijs) en doelgroepen (schoolgaande jeugd) naar nieuwe sectoren laat echter nog op zich wachten. De verbrede inzet van buurtsportcoaches en structurele samenwerking tussen organisaties heeft tijd nodig en verdient meer aandacht in de lokale situatie.

Kennispraktijk
voor sport, onderwijs & gezondheid

Horapark 4
6717 LZ Ede
info@kennispraktijk.nl
www.kennispraktijk.nl

Mulier Instituut
Sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445
3508 AK Utrecht
030 721 0220
info@mulierinstituut.nl
www.mulierinstituut.nl